

Posudek magisterské diplomové práce:

Bc. Andrea Špitálská: Genderová analýza knižního souboru *Pohádky pod polštář*

Práce si vytkla za cíl vysledovat genderovou ne/stereotypnost v příbězích moderního souboru pohádek *Pohádky pod polštář*. Je pozoruhodné i chvályhodné, že diplomandka pracuje s velkým objemem odborné literatury včetně velmi různých prací patřících do oblasti feministické teorie. Druhou věcí ale je, že využití sekundárních zdrojů není příliš ústrojně. Na příklad argumentace údajně založená na (zjednodušeně až deformovaně) připomínané Judith Butler (s. 14: *Protože pohádky užívají normativní maskulinitu a femininitu a ztotožňují je s mužstvím a ženstvím, pod pojmem gramatický rod a genderová role sledují v analýze stejné parametry, aby bylo možné s diskursem v prezentovaných pohádkách pracovat. vycházím přitom z Judith Butler, dle které je gender sociální konstrukt. Důvodem vymezování hranice mezi gendery se zdá být regulace sexuality a reprodukce. Vzniklý konstrukt zakrývá prolínání genderu a je naturalizován. Vnější genderové označení těla je performativní – opakováním performativních aktů samo sebe potvrzuje. Toto označení je závislé na veřejném diskursu a na vpisování do těl zevnějšku, ač se jeví jako vycházející z vnitřku. Gender je tedy vlastně sociální konstrukt* /Butler, 2003: 177 – 193/) **vnímá dění v pohádce jako způsob existence v reálném sociálním prostředí**, což je naprosto neslučitelné s reflexí literatury a pohádek zvlášť. Právě z tohoto důvodu je práce v samotném svém jádru metodologicky pomýlená. Ačkoli seznam použité literatury uvádí jak práci Proppovu o morfologii pohádky, tak práci Stithe Thompsona (vycházejícího z folkloristické klasifikace pohádek nezmiňovaného Antti Aarneho), tak i jungovskou práci reflektující pojem archetypu (Marie Louise von Franz), práce sama vůbec **neuvažuje o pohádce jako o specifickém literárním útvaru**, který se díky po staletí trvající tradici nikdy nemůže od archetypů odpoutat. Uvažování o tom, proč se princové, princezny, králové a královny či babičky v pohádkách chovají genderově stereotypně – a že by neměli – je tak bohužel zcela neplodné a málo smysluplné. V této souvislosti pak také specifická poznámka pod čarou o tom, že využití *Druhé pohlaví* Simone de Beauvoir není reflektováno z hlediska svého extenzivního zájmu o mýty, působí hůř než paradoxně.

Literatura nabízí (i pro genderovou kritiku) množství **obrazů** světa, se kterými **vnímající** v kontextu své narůstající – a genderující se – životní zkušenosti **sám/sama pracuje**; přitom nejde při vnímání literatury o přímočarou „instrukci“; zároveň lze těžko literární obrazy a specificky pohádky „disciplinovat“ – což se jeví jako silný podtón práce. (s. 7: (*Morris, 2000: 18*). *Toto ztvárnění mužů a žen se promítá do skutečnosti. Jde o začarovaný kruh, kdy si i oběť internalizuje nerovné sociální podmínky a začíná je považovat za přirozené. Podle Pierra Bourdieuho takto funguje habitus mužské nadvlády.* (Bourdieu, 2000)

Jistým přínosem práce je tzv. kvantitativní analýza, z níž skutečně popisně vyplývají jisté vlastnosti pohádek zařazených do daného souboru. Pokud jde o zvolené kategorie v této analýze, přivítala bych ovšem jejich podrobnější vysvětlení a zdůvodnění. Jako příklad uvádím větu, která zmiňované pojmové kategorie představuje (ale dále nejsou téměř vůbec vysvětlené a zdůvodněné) a která navíc obsahuje formulačně gramatické problémy (tak jako mnoho pasáží v práci): s 14: *Konstruovaností genderu v pohádkách se zabývám v souvislosti s gramatickým rodem, genderovou rolí, vlastnostmi a charakterem a z toho plynoucí genderovaností.*

Práce s tímto velmi náročným záměrem by se skutečně musela odvíjet od poctivé reflexe literárního útvaru pohádky; musela by dále velmi přesně zvážit, kde končí v daných textech archetyp a kde začíná modernizace, a touto modernizací se ve své genderové kritice především zabývat, ovšem při respektování svobody literárního obrazu. Takovouto úvahu doporučuji diplomandce provést při obhajobě práce.

Vzhledem k zápalu a obsahu práce, ale také vzhledem k metodologickým nedostatkům doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení dobře.

PhDr. Eva Kalivodová, PhD.

18. 9. 2013

Ústav translátologie a Centrum genderových studií FF UK